

VALSTISKĀS AUDZINĀŠANAS NEPIECIEŠAMĪBA MILITARIZĒTĀ IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Necessity of the State Fosterage in the Militarized Educational Institutions

Alens Indriksons

Rezekne Academy of Technologies, Latvia

Abstract. Due to today's complex and changing geopolitical situation in the State Border Guard College as one of the militarized educational institutions it is important to promote the student's understanding of values and virtues, enrich their historical and cultural experience, strengthen their patriotism, belonging and loyalty to the constitution and to the Republic of Latvia. Patriotism can't be defined because it varies according to the subject's position. It is not a specific ideology, but this is a love of native land and defending it in words and in works. Patriotism means to love own country not just idolize the state symbols. Aim of the study is to clarify and scientifically substantiate the necessity of introducing the study subject "State Fosterage" into studies of border guards at the State Border Guard College as one of the militarized educational institutions and to determine the development of students' statehood consciousness, loyalty and patriotism as one of the study programs objectives at the State Border Guard College. For this purpose analysis and evaluation of documents, scientific, pedagogical and psychological literature were performed and conclusions about the necessity of introduction of the State Fosterage subject and possibilities of patriotism development were summarized.

Keywords: fosterage, loyalty, necessity, patriotism, possibilities, state, studies.

Ievads

Introduction

Valsts prezidents, uzsākot pildīt amata pienākumus, par savām prioritātēm izvirzīja Latvijas iedzīvotāju nacionālās vienotības, pašapziņas, patriotisma un lepnuma par savu valsti stiprināšanu (Patriotiskā audzināšana, 2018). Arī viesojoties Valsts robežsardzes koledžā viņš savā uzrunā uzsvēra un norādīja uz nepieciešamību pievērst pastiprinātu uzmanību jauno kadetu valstiskajai un patriotiskajai audzināšanai. Patriotisms praktiski nav definējams, jo tas atšķiras atkarībā no subjekta pozīcijas. Patriotisms nav konkrēta ideoloģija, bet gan savas dzimtenes vai valsts mīlestība, kā arī darbošanās tās labā un tās aizstāvēšana kā darbos, tā vārdos. Patriotisms ir savas valsts un visu tajā dzīvojošo etnisko grupu mīlēšana, nevis tikai valsts simbolu godināšana (Kas ir patriotisms, 2015).

Pēdējā laika pasaules notikumi un ģeopolitiska situācija liecina, ka ir nepieciešams vairāk pievērst uzmanību izglītības videi, kas ir viena no svarīgākajām patriotisma veidošanās vietām. Īpaši svarīgi tas ir militarizētā izglītības iestādē – Valsts robežsardzes koledžā, kas gatavo mūsu valsts - Latvijas aizstāvjus. Uzsākot studijas Valsts robežsardzes koledžā, studējošajiem ir jāpieņem jauna sociālā loma sabiedrībā – amatpersona (robežsargs), kas nozīmē atbildību, jaunus pienākumus un lielu psiholoģisko slodzi, un studiju procesā notiek vērtību sistēmas izmaiņas, iekšējās motivācijas veidošanās, intensīva profesionālu īpašību attīstība, kas veicina personības rakstura un intelekta īpašību veidošanos (Indriksons, 2017). Valsts robežsardzes koledžā kā vienā no militarizētām izglītības iestādēm ir svarīgi veicināt izglītojamā izpratni par vērtībām un tikumiem, sekmējot to iedzīvināšanu, bagātināt kultūrvēsturisko pieredzi, stiprināt patriotismu, piederību un lojalitāti Latvijas valstij un Latvijas Republikas Satversmei ar mērķi nodrošināt iespēju katram izglītojamam kļūt par krietnu cilvēku, tikumisku, rīcībspējīgu un atbildīgu personību sabiedrībā. Pētījuma mērķis ir noskaidrot un zinātniski pamatot atsevišķa studiju priekšmeta „Valstiskā audzināšana” ieviešanas nepieciešamību topošo robežsargu studijās Valsts robežsardzes koledžā, kā arī noteikt studējošo valstiskuma apziņas, lojalitātes un patriotisma attīstību kā vienu no koledžā apgūstamo studiju programmu mērķiem. Lai to noskaidrotu, tika veikta dokumentu, zinātniskās, pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze un izvērtēšana. Pamatojoties uz analīzi, tika apkopoti secinājumi par valstiskās audzināšanas studiju priekšmeta ieviešanas nepieciešamību un patriotisma veicināšanas iespējām.

Literatūras apskats

Literature review

Jebkura politiskā, sociālā, militārā vai ekonomiskā nestabilitāte pasaulē var tieši vai netieši apdraudēt Latvijas iekšējo un ārējo drošību (Par Valsts aizsardzības koncepcijas apstiprināšanu, 2012), kas rada nepieciešamību pēc profesionāli sagatavota personāla, kurš spētu tikt galā ar jauniem izaicinājumiem. Valsts robežsardzes koledžā tiek apgūtas tās nepieciešamās speciālās zināšanas un iemaņas, kuras ir nepieciešamas topošajam robežsargam, lai varētu nosargāt Latvijas Republikas robežu. Robežsardzes likuma (1997) 7.pants nosaka, ka robežsargs ir Latvijas pilsonis, kurš iestājies dienestā Robežsardzē, devis Latvijas Republikai zvērestu apsargāt un aizstāvēt valsts robežu, apguvis robežsargu profesionālās sagatavošanas kursu, ieņem noteiktu amatu Robežsardzē un kuram piešķirta robežsarga dienesta pakāpe un ka robežsargs, pildot dienesta pienākumus savas kompetences ietvaros, pārstāv valsts varu. Savukārt šī likuma 22.pants paredz, ka visi robežsargi, stājoties dienestā Robežsardzē, dod šādu zvērestu:

“Es, Latvijas robežsargs, apzinoties atbildību savas tautas un likuma priekšā, apsolos un zvēru:

- būt uzticīgs Latvijas Republikai, tās Satversmei un likumīgajai valdībai;
- apsargāt un aizstāvēt valsts robežu;
- pēc labākās sirdsapziņas veikt man uzticētos robežsarga pienākumus saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem;
- nesaudzēt spēkus, veselību un dzīvību Latvijas Republikas labā.”

No zvēresta teksta izriet, ka Valsts robežsardzes koledžai kā izglītības iestādei topošajiem robežsargiem ir jāstiprina studējošo valstiskuma apziņu, jāveicina viņu pilsonisko līdzdalību un iniciatīvu, lojalitāti un patriotismu. Tas sakrīt ar audzināšanas uzdevumiem attieksmes veidošanai izglītojamajos, kas ir definēti Ministru kabineta noteikumos Nr.480 „Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība” (2016), kur minēts, ka audzināšanas uzdevumi ir veicināt izglītojamo:

- piederību Latvijas, Eiropas un pasaules kultūrtelpai, izpratni par vispārcilvēciskajām un kristīgajām vērtībām, latvisko dzīvesziņu, kultūras mantojumu, tradīcijām un to saglabāšanu, līdzdalību kultūras mantojuma un tradīciju pārnēsē un latviskās kultūrtelpas attīstībā mūsdienās;
- nacionālās identitātes un valstiskuma apziņu, lojalitāti Latvijas valstij, Satversmei un patriotismu.

Zinātniskajā literatūrā pastāv vairāki jēdziena „Patriotisms” skaidrojumi. H. Takeuši (Takeuchi, 2016) norāda, ka patriotisms ir būtiska personas individuālā iezīme. Patriotisms kā sociāla parādība ir jebkuras tautas un valstiskuma pastāvēšanas un attīstības pamatā. Savukārt M. Beins (Bain, 2016) uzskata, ka patriotisms nozīmē atbildību par savu ģimeni un savas valsts atbalstu ar savu vēlmi strādāt, maksāt nodokļus un, nepieciešamības gadījumā, savas valsts labā samaksāt ar dzīvību. Patriotisms ir valsts dzīvotspējas morālais pamats un kalpo kā svarīgs mobilizācijas resurss sabiedrības attīstībai, indivīda aktīvai pilsoniskai nostājai un gatavībai kalpot Latvijai. Arī Valsts prezidents 2018.gadā apmeklējot Valsts robežsardzes koledžu, savā uzrunā uzsvēra valstiskās audzināšanas un patriotisma stiprināšanas nepieciešamību mūsdienu sarežģītajā ģeopolitiskajā situācijā. I. Jurgena (2002) norāda, ka audzināšanas procesā veidojas un attīstās nozīmīga personības attieksme pret cilvēku, cilvēka darbu, kultūras vērtībām, dabu, sabiedrību, valsti.

Valsts robežsardzes koledžā kā militarizētā izglītības iestādē valstiskajai audzināšanai ir jāietver pasākumu kopums, kas stiprinātu studējošo patriotisko jūtu veidošanos, un tai ir jābūt plānotai, sistemātiskai, pastāvīgai un vienai no prioritātēm robežsargu kā Latvijas aizstāvju sagatavošanas procesā. Tās

provizoriskais mērķis ir sekmēt izglītojamo piederības sajūtu Latvijas valstij un tās pamatvērtībām; veicināt izpratni par demokrātiju un pilsoniskās līdzdalības iespējām, attīstīt atbildības sajūtu pret sabiedrību un apkārtējo vidi, stiprināt izglītojamā nacionālo pašapziņu un patriotismu (Valstiskās audzināšanas programma, 2013).

Valsts robežsardzes koledža savā darbībā īsteno Profesionālās tālākizglītības programmu “Robežapsardze”, 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmu “Robežapsardze” (Valsts robežsardzes koledža, 2019), kā arī dažādus profesionālās pilnveides kursus. Profesionālās tālākizglītības programmas “Robežapsardze” mērķi ir sagatavot izglītojamo darbībai robežsarga profesijā, veicinot viņa pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu, atbildīgu un radošu personību, veicināt profesionālo zināšanu un prasmju apguvi, attieksmju veidošanos, un sekmēt viņa kvalitatīvu darbību robežkontroles veikšanai mainīgajā Robežsardzes darba vidē, sekmēt izglītojamo pozitīvas attieksmes veidošanos pret līdzcilvēkiem un valsti, attīstīt profesionālo identitāti, veicinot viņa pašapziņu un spēju uzņemties Latvijas pilsoņu pienākumus, radīt motivāciju robežsarga profesionālajai attīstībai un tālākizglītībai un nodrošināt izglītojamajam iespēju sagatavoties izglītības turpināšanai profesionālās augstākās izglītības pakāpei. Savukārt 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmu “Robežapsardze” mērķi ir sagatavot studējošo darbībai robežsarga profesijā, Valsts robežsardzes jaunākā virsnieka kvalifikācijā, veicinot viņa pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu, lemtspējīgu, atbildīgu un radošu personību, veicināt profesionālo zināšanu un prasmju apguvi, kas nodrošina robežsarga kvalitatīvu darbību robežkontroles un robežuzraudzības organizēšanā un vadīšanā uz valsts robežas, radīt motivāciju tālākizglītībai (Pašnovērtējuma ziņojums, 2019). Taču, kā izriet no iepriekš definētajiem mērķiem, tajos nav neparedzēts Ministru kabineta noteikumos Nr.480 „Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība” (2016) noteiktais, ka izglītības iestādei audzināšanas darbā ir jāveicina arī nacionālās identitātes un valstiskuma apziņu, lojalitāti Latvijas valstij, Satversmei un patriotismu, kas rada nepieciešamību koriģēt un papildināt Valsts robežsardzes koledžas īstenojamo studiju programmu mērķus.

Pētījuma rezultāti

Results

Teorētiskais pētījums tika organizēts, veicot dokumentu, zinātniskās, pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīzi un izvērtēšanu. Ministru kabineta noteikumi Nr.480 “Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas,

mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība” (2016) definē, ka izglītojamo audzināšanu īsteno:

- mācību stundās, klases vai grupas audzinātāja stundā, ārpusstundu nodarbībās, starpbrīžos, interešu izglītības programmās, dažādos izglītības iestādes organizētajos pasākumos un projektos (izglītības iestādē un ārpus tās), ikdienas sadzīves situācijās;
- pedagogiem sadarbojoties ar izglītojamā vecākiem (personām, kas īsteno aizgādību) un izglītojamā ģimeni;
- pedagoģiskajā sadarbībā, izglītojamo un pedagogu, atbalsta personāla un citu izglītības iestādē nodarbināto personu mijattiecībās.

Valsts robežsardzes koledža ir militarizēta izglītības iestāde ar specifisku dienesta organizāciju un struktūru. Tā darbojas vienotā hierarhiskā sistēmā, kur viena amatpersona ir pakļauta citai amatpersonai (Valsts robežsardzes reglaments, 2008), un attiecības starp dažādos un vienādos hierarhijas līmeņos esošajām amatpersonām dienestā ir reglamentētas. Autors savos iepriekšējos pētījumos norāda uz militarizētas izglītības iestādes darbības specifiku, kuru raksturo personāla, kurš īsteno studiju procesu (docētājs) un personāla, kurš to apgūst (studējošais), savstarpējā atrašanās dienesta attiecībās, un militarizētas izglītības iestādes specifisko vidi raksturo nozarē lietojamie termini „pavēle”, „reglaments” un „disciplīna” (Indriksons, 2017). Līdz ar to šādā izglītības iestādē nav iespējama pedagogu sadarbība ar izglītojamā vecākiem un viņa ģimeni, un nav iespējamās pedagogu un atbalsta personāla mijattiecības ar studējošā ģimeni un studējošo šī jēdziena tiešākajā nozīmē. Tādēļ ir nepieciešams apzināt veidus un paņēmienus, kas var veicināt studējošo patriotisma līmeņa attīstību, kas ir iespējams un nepieciešams militarizētas izglītības iestādes specifiskajā vidē.

Valstiskās audzināšanas studiju kursa ieviešanas nepieciešamību Valsts robežsardzes koledža nosaka vairāki iemesli. Valsts robežsardzes koledža atrodas Latgales reģionā, un šāds ģeogrāfiskais izvietojums Latvijas austrumu robežas posma vidū nodrošina profesionālu speciālistu izglītošanu, regulāri pielāgojot izglītības programmas reālajai dienesta videi uz valsts robežas (Pašnovērtējuma ziņojums, 2019). Saskaņā ar veiktajiem pētījumiem (Pārskats par bezdarba situāciju valstī, 2018), reģistrētais bezdarba līmenis šajā reģionā ir vislielākais, līdz ar to Valsts robežsardzes koledžā studējošie pārsvarā ir no Latvijas austrumu reģioniem (atbilstoši autora novērojumiem, īpatsvars sastāda aptuveni 80%), kur informatīvajā telpā dominē kaimiņvalsts masu mediji ar nepārprotamu faktu sagrozīšanu un propagandas saturu (Krievijas propaganda Latvijā, 2018).

Analizējot Centrālās statistikas pārvaldes (2016) datus, aptuveni puse no iedzīvotājiem Latgales reģionā pēc tautības ir krievi (118 tūkstoši no 300 tūkstošiem), līdz ar to Valsts robežsardzes koledžā ir liels īpatsvars studējošo, kas nāk no krievvalodīgajām ģimenēm, savukārt, kā liecina pētījumi (Krievijas ietekme Latvijas informatīvajā telpā, 2018), 62% Latvijas mazākumtautību

pārstāvju izjūt pozitīvu attieksmi pret Krieviju un uzskata, ka Krievijas federālie masu mediji objektīvi atspoguļo notikumus. Līdz ar to pastāv eventuāla varbūtība pēc nepieciešamības veicināt lojalitāti un patriotismu šajos studējošajos.

Topošo robežsargu iepriekšējās izglītības iegūšanas vietās Latvijas skolās līdz 2018/2019. mācību gadam netika ieviests un īstenots valstiskās audzināšanas mācību priekšmets. No šī gada pilotprojekta ietvaros 14 skolās ir ieviesta valsts aizsardzības mācība ar mērķi sagatavot un attīstīt lojālu, pilsoniski aktīvu Latvijas pilsoni, kuram ir militārās pamatiemaņas, kā rīkoties krīzes situācijās (Roķis, 2018). Robežsargs, atbilstoši likumā noteiktajam, pārstāv valsts varu (Robežsardzes likums, 1997), tādēļ Valsts robežsardzes koledžā robežsargu sagatavošanas procesā ir jāvērs īpaša uzmanība uz studējošo valstiskuma apziņas, lojalitātes un patriotisma attīstību, ņemot vērā to, ka līdz šim viņu iepriekšējās studijās tas netika darīts.

Viens no pētījuma mērķiem ir apzināt patriotisma veicināšanas iespējas Valsts robežsardzes koledžas studijās. Ņemot vērā literatūras analīzi par patriotisma veidošanos un iepriekšminēto par studējošo sastāvu, ir nepieciešams un iespējams veicināt patriotismu:

- ieviešot valstiskās audzināšanas studiju kursu robežsargu sagatavošanas procesā;
- studiju procesā veidojot zināšanas par Latvijas vēsturi un vēsturiskiem faktiem;
- attīstot studējošajos spēju objektīvi novērtēt vēsturiskos faktus un parādības;
- veicinot prasmi atlasīt informāciju un atšķirt viltus ziņas no patiesības;
- studiju procesā un ārpus tā uzsverot sociālas lomas – valsts amatpersona nozīmi, atbildību un pienākumus;
- norādot studējošajiem uz uzvedību ne tikai dienesta, bet arī brīvā laikā (sociālajos tīklos, ikdienā, personīgā apģērba noformējuma izvēle, dažādu valstu simbolu lietošana, ceļojumi un kontaktu veidošana kaimiņvalstīs utt.);
- ieviešot studiju programmā obligāto studiju priekšmetu „Valstiskā audzināšana”.
- apzinot un atjaunojot vēsturiskās robežsargu tradīcijas.

Atbilstoši Robežsardzes likuma (1997) 7.pantam, robežsargs, pildot dienesta pienākumus, savas kompetences ietvaros pārstāv valsts varu. Robežsargs ir pirmais, kurš sagaida personu uz Valsts robežas, un pēdējais, kurš to pavada, tādēļ viņš ir amatpersona, kas veido Latvijas tēlu kopumā. Tāpēc ir īpaši svarīgi, lai robežsargu sagatavošanas procesā studējošajiem tiktu attīstītas gan nepieciešamās profesionālās prasmes, gan arī lojalitāte, patriotisms un piederības sajūta Latvijas valstij un tās pamatvērtībām.

Militarizētā izglītības iestādē ir svarīgi veicināt arī docētāju uzticību un lojalitāti Latvijas valstij. Ņemot vērā to, ka Iekšlietu ministrijas pakļautībā esošas militarizētas izglītības iestādes vēsturiski ir attīstījušās pamatojoties uz Padomju Savienības karaskolu pieredzi, un arī atsevišķas amatpersonas savu dienestu un karjeru ir sākušas veidot tieši šajā laika posmā, kā arī nodevušas savu pieredzi nākošajām paaudzēm, jautājums turpmākam pētījumam ir apzināt nepieciešamību un iespējas veicināt Valsts robežsardzes koledžas docētāju un personāla valstiskuma apziņas, lojalitātes un patriotisma attīstību.

Secinājumi **Conclusions**

Mūsdienu pasaules notikumi un ģeopolitiska situācija liecina, ka Valsts robežsardzes koledžā kā militarizētā izglītības iestādē ir nepieciešams vairāk pievērst uzmanību patriotisma veicināšanas iespējām, ko ir iespējams panākt ar valstiskās audzināšanas studiju priekšmeta ieviešanu studijās. Veicot dokumentu, zinātniskās, pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīzi un izvērtēšanu, tika veikti šādi secinājumi:

1. Patriotisms kā sociāla parādība ir jebkuras tautas un valstiskuma pastāvēšanas un attīstības pamatā, tas ir valsts dzīvotspējas morālais pamats un kalpo kā svarīgs mobilizācijas resurss sabiedrības attīstībai, indivīda aktīvai pilsoniskai nostājai un gatavībai kalpot Latvijai.
2. Valsts robežsardzes koledžā īstenojamo programmu definētajos mērķos nav noteikts, ka ir jāveicina studējošo nacionālās identitātes un valstiskuma apziņu, lojalitāti Latvijas valstij, Satversmei un patriotismu, kā to paredz Ministru kabineta noteikumi.
3. Valsts robežsardzes koledžā studējošie pārsvarā ir no Latvijas austrumu reģioniem, kur atbilstoši pētījumiem, informatīvajā telpā dominē kaimiņvalsts masu mediji ar nepārprotamu faktu sagrozīšanu un propagandas saturu.
4. Valsts robežsardzes koledžā ir liels īpatsvars studējošo no krievvalodīgajām ģimenēm, savukārt, kā liecina pētījumi, 62% Latvijas mazākumtautību pārstāvju izjūt pozitīvu attieksmi pret Krieviju un uzskata, ka Krievijas federālie masu mediji objektīvi atspoguļo notikumus.
5. Topošo robežsargu iepriekšējās izglītības iegūšanas vietās Latvijas skolās līdz 2018/2019. mācību gadam netika ieviests un īstenots valstiskās audzināšanas mācību priekšmets.
6. Iepriekšminētie faktori norāda uz eventuālu varbūtību un līdz ar to nepieciešamību veicināt lojalitāti un patriotismu šajos studējošajos, ko

var veicināt ar valstiskās audzināšanas studiju kursa ieviešanu Valsts robežsardzes koledžas studijās.

7. Valstiskās audzināšanas studiju kursā ir jāparedz zināšanu veidošana par Latvijas vēsturi un vēsturiskiem faktiem, studējošo spēju attīstība objektīvi novērtēt vēsturiskos faktus un parādības, prasmes atlasīt informāciju un atšķirt viltus ziņas no patiesības veicināšana, sociālās lomas – amatpersona izskaidrošana un studējošo uzvedības brīvajā no dienesta laikā (uzvedība sociālajos tīklos, ikdienā, personīgā apģērba noformējuma izvēle, dažādu valstu simbolu lietošana, ceļojumi un kontaktu veidošana kaimiņvalstīs utt.) analīze.
8. Ņemot par piemēru citu valstu pieredzi, valstiskās audzināšanas nolūkā Valsts robežsardzes koledžā ir nepieciešams apzināt un ieviest (atjaunot) vēsturiskās robežsargu tradīcijas ikdienas sadzīvē un svētku (piemiņas) dienās.

Summary

Patriotism as a social phenomenon is the basis for development and existence of any nations and state. Patriotism is the moral basis for the country's viability and serves as an important resource for the development of society, active civil position of the individual and the readiness to serve Latvia. The study concluded that the State Border Guard College as an educational institution for prospective border guards should strengthen students' state awareness, promote their civil participation and initiative, loyalty and patriotism. Due the fact that in a militarized educational institution for teachers is not possible to cooperate with the parents of the students, it is necessary to identify the ways and methods that can promote the level of patriotism of the students, which is possible and necessary in the specific environment of the militarized educational institution. This can be achieved by providing in study programs knowledge about the history and historical facts of Latvia, developing students' ability to objectively appreciate historical facts and phenomena, developing skills to select information and distinguish false information from the truth, explaining the social role of the official in society and analyzing student behavior in their free time, including behavior in social networks, everyday life, choice of personal clothing design, use of symbols of different countries, traveling and making contacts in neighboring countries, etc. Taking an example of the experience of other countries, for the purpose of state fosterage in the State Border Guard College is necessary to identify and implement (restore) the historical traditions of border guards.

Literatūra References

Bain, M. (2016). *Helping your country do better: what patriotism means in 2016*. Pieejams <https://www.theguardian.com/us-news/2016/jul/26/what-does-patriotism-mean-to-you>

- Centrālā statistikas pārvalde (2016). Pieejams <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/iedzivotaji/tautas-skaitisana/meklet-tema/183-latvijas-2011-gada-tautas-skaitisana>
- Indriksons, A. (2017). *Komunikācijas veidošanās prasmes robežsargu profesionālajā sagatavošanā*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
- Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība (2016). MK noteikumi. Redakcija: 25.07.2016. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
- Jurgena, I. (2002). *Vispārīgā pedagogija*. Rīga: SIA Izglītības soli.
- Kas ir patriotisms (2015). Pieejams <http://nacionala-identitate.lv/kas-ir-patriotisms/>
- Krievijas ietekme Latvijas informatīvajā telpā (2018). Pieejams http://www.saeima.lv/petijumi/Krievijas_ietekme_Latvijas_informativaja_telpa_elektroniski.pdf
- Krievijas propaganda Latvijā (2018). Pieejams <https://www.tvnet.lv/4528154/krievijas-propaganda-latvija-tiek-kroplots-tv-kanala-fox-saturs-latviesu-valoda>
- Patriotiskā audzināšana* (2018). Pieejams <https://www.president.lv/lv/darbibas-jomas/sabiedriskas-aktivitates/patriotiska-audzinasa>
- Par Valsts aizsardzības koncepcijas apstiprināšanu* (2012). Paziņojums. Redakcija: 24.05.2012. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
- Pašnovērtējuma ziņojums*. Ziņojums. Redakcija: 10.01.2019. Rēzekne: Valsts robežsardzes koledža.
- Pārskats par bezdarba situāciju valstī* (2018). Pieejams <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=6>
- Robežsardzes likums* (1997). LR likums. Redakcija: 28.04.2014. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
- Rokis, K (2018). *Valsts aizsardzības mācība skolās iecerēta divus gadus – 10.un 11.klasē*. Pieejams <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/valsts-aizsardzibas-maciba-skolas-iecereta-divus-gadus--10.un-11.klase.a280032/>
- Takeuchi, H. (2016). *Differences in gray matter structure correlated to nationalism and patriotism*. Pieejams <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4945903/>
- Valsts robežsardzes reglaments* (2008). Reglaments Nr.12. Redakcija: 21.05.2010. Rīga: Valsts robežsardze.
- Valstiskās audzināšanas programma* (2013). Pieejams <http://www.nacionalaapvieniba.lv/aktualitate/valstiskas-audzinanas-programma-bus-izstradata-lidz-gada-beigam/>
- Valsts robežsardzes koledža (2019). Pieejams <http://www.vrk.rs.gov.lv/main.php?sadala=50>